

Uloga učitelja i stručnih suradnika u prepoznavanju zlostavljanog djeteta

Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba
2011.

Razlozi za uključivanje u prevenciju i zaštitu djece:

- **OSOBNI RAZLOZI**
- **PROFESIONALNI RAZLOZI**
- **ZAKONSKI RAZLOZI**

Osobni razlozi

- Vrijednosti i filozofske postavke na kojima temeljimo svoj odabir zvanja
- Posvećenost mladima i obiteljima s kojima radimo
- Osobna odgovornost prema i za djecu i mlade
- Odgovornost zaštite djece
- Vrijednosti u društvu u kojem živimo
- Potreba da pomažemo
- Osobno iskustvo

Profesionalni razlozi

- Stručna znanja o djeci i mladima te njihovim obiteljima
- Znanja o mogućnostima podrške i pomoći
- Znanja o zaštiti djece
- Etički kodeks naše struke
- Etička odgovornost zaštite djece i njihovih obitelji

Zakonski razlozi

- U ustavu RH djeca su posebno istaknuta kao ranjiva skupina koja ima pravo na posebnu skrb i zaštitu društva i države.

Zakonska obveza zaštite djece:

- Zakon o socijalnoj skrbi
- Obiteljski zakon
- Kazneni zakon
- Zakon o zaštiti prava pacijenata
- Konvencija o pravima djeteta
- Zakon o pravobranitelju za djecu
- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji
- Protokol o postupanju u slučajevima nasilja u obitelji

the human rights of children

ŠTO JE TO
NABOLJI
INTERES
DJETETA?

ČETIRI TEMELJNA NAČELA KONVENCIJE

Dvije komponente najboljeg interesa djeteta

- Zadovoljavanje djetetovih **potreba**
- Poštivanje djetetovih **prava**

- Prepoznavajući dječje potrebe i skrbeći o njima, poštujemo prava djeteta i osiguravamo načelo **NAJBOLJEG INTERESA DJETETA**

- Kombinacija zakonskih i psihosocijalnih standarda!

Izazovi u radu sa specifičnom populacijom:

- Na prvom mjestu u radu sa specifičnom populacijom djece i njihovih obitelji je – zaštita djeteta i individualni pristup uzimajući u obzir potrebe svakog pojedinog djeteta i obitelji
- Važna je dobra i osmišljena procjena djeteta izloženog zlostavljanju
- Kreativnost stručnjaka u kreiranju tretmana djece
- Rad s traumatiziranom djecom i obiteljima zahtijeva educiranost, različite oblike supervizije i usavršavanje u radu te međusobnu podršku stručnjaka
- Angažiranost stručnjaka ne samo u terapijskom postupku, već i u suradnji s drugim institucijama

Multidisciplinarni pristup

U pristupu i pružanju pomoći svakom zlostavljanom djetetu uvijek je potrebna suradnja među institucijama:

- **Obrazovni sustav (vrtić ili škola)**
- **Centar za socijalnu skrb**
- **Policijska postaja**
- **Liječnik (obiteljski, školski)**
- **Stručnjak mentalnog zdravlja (psiholog, psihijatar, defektolog)**
- **Pravosudni sustav (državno odvjetništvo)**
- **Civilno društvo (uključene udruge, npr. Hrabri telefon, udruga za djecu ili roditelje)**

ŠTO KAD SE DIJETE POVJERI

Djetetovo otvaranje je
proces,

a ne jedan događaj.

POTREBNE VJEŠTINE

- Sposobnost uspostavljanja adekvatnog odnosa s djetetom
- Vještine aktivnog slušanja i procesiranja informacija
- Sposobnost postavljanja pitanja koja su primjerena razvojnoj dobi djeteta
- Sposobnost dobivanja informacija bez uplitanja osobnih uvjerenja i stavova
- Sposobnost da se dobro nosimo s intenzivnim emocionalno i seksualno obojenim sadržajima
- Vještina korištenja pitanja koja se mogu obraniti na sudu i adekvatna su u pravnom smislu

PRIPREMA ZA INTERVJU

- Saznati što više informacija o djetetu i njegovoj obitelji iz raznih izvora (škola, vrtić, socijalni rad, policija, nadležni liječnik...)
- Prikupiti informacije o sumnji na zlostavljanje: kakva je sumnja, kome se dijete povjerilo, reakcije obitelji, reakcije djeteta, odnos sa zlostavljačem, podaci o djetetovom životu, što je rečeno djetetu kamo ide i što je ono reklo...

OSNOVNI DIJELOVI INTERVJUA

- Uspostavljanje odnosa s djetetom
- Procjena razvoja
- Prikupljanje informacija o događaju
- Procjena daljnjih potreba djeteta i završetak

UVOD

- **USPOSTAVLJANJE ODNOSA** – ako vam se dijete obratilo, recite da vas zanima što vam želi reći. Ako vam netko drugi šalje dijete, pitajte ga zna li zašto je tu, ima li nešto što vam želi reći. Uzmite vremena koliko trebate, ako nemate, dogovorite novi susret koji je vaša odgovornost.
- **KORISTITE INFORMACIJE KOJE ZNATE O DJETETU ZA USPOSTAVLJANJE ODNOSA** – pričajte o školi, obitelji....razgovarajte, izmjenjujte misli, manje pitanja-odgovor
- **PRATITE DJETETOVE EMOCIONALNE REAKCIJE I PONAŠANJE**
- **OBJASNITE DJETETU NEKA PRAVILA** – ako nešto ne zna ili se ne može sjetiti, neka to kaže (razlike između ispitivanja učiteljice i ovog razgovora)
- **RAZGOVARAJTE O NEKOM NEUTRALNOM NEPOSREDNOM DOGAĐAJU** – pratite djetetove mogućnosti dosjećanja i prepričavanja

RAZGOVOR O DOGAĐAJU

- AKO JE DIJETE MLAĐE, MOŽETE MU REĆI DA VAM NACRTA ILI NAPIŠE DOGAĐAJ KOJI MU SE DOGODIO A TEŠKO MU JE ISPRICATI (crtanje je prihvatljivo djeci do 12. godine)
- KORIŠTITE PRAVILA I U SVOM IZRAŽAVANJU – recite djetetu da vas ispravi ako ste nešto krivo razumjeli. Radije recite ISPRIČAJ MI O..., nego MOZES LI MI ISPRICATI...
- AKO JE DJETETU NEUGODNO, RECITE MU DA MOŽE UZETI VIŠE VREMENA, NE POZURUJTE GA. OBJASNITE MU DA I INAČE RAZGOVARATE S DJECOM KOJOJ SE DOGAĐAJU SLIČNE STVARI.

VAŽNO!!!

■ KORISTITE :

- *OTVORENA PITANJA*: Što je onda bilo?, Što se onda dogodilo?
- *USMJERENA PITANJA*: Što inače radite kod kuće?, Što radiš kad si sam s tatom?
- *PITANJA S VIŠESTRUKIM IZBOROM*: Je li bilo jutro ili večer?

■ IZBJEĞAVAJTE:

- *SPECIFIČNA PITANJA*: Jel te mama tuče kad pogriješiš?
- *SUGESTIVNA PITANJA*: Čula sam da se tvoji roditelji često svađaju, jel to istina?

■ USREDOTOČITE SE NA INFORMACIJE KOJE DOBIVATE OD DJETETA, PITAJTE JE LI JOŠ NEKOME TO REKLO

ZAOKRUŽIVANJE

- DAJTE DJETETU POVRATNU INFORMACIJU, PREPOZNAJTE NJEGOVE OSEĆAJE, PITAJTE GA KAKO JE I ŠTO MU TREBA
- ZAVRŠETAK
- Odajte djetetu priznanje na iskrenosti i hrabrosti
- Podržite otvaranje i izražavanje osjećaja
- Razgovarajte o osjećaju sigurnosti i budućnosti
- Objasnite dobre i loše tajne
- Recite mu da ste tu za njega kad ono to treba
- Objasnite mu odgovornosti odrasle osobe u pomaganju i zaštiti djetetu, tj. neposredne korake koji slijede nakon razgovora
- Osigurajte podršku djetetu
- Vratite ga u neutralnu sadašnjost pitanjima o neposrednoj budućnosti (tog dana do kraja nastave, poslije nastave, popodne i sl.)

Opća načela: KAD VAM SE DIJETE POVJERI

- **PRONAĐITE MIRNO MJESTO ZA RAZGOVOR**
- **VAŽNO JE DA OSPANETE MIRNI I POKAŽETE RAZUMIJEVANJE**
- **POKAŽITE DA STE DOVOLJNO SNAŽNI DA ČUJETE ŠTO SE DJETETU DOGODILO. NAROCITO JE VAŽNO NE IZRAŽAVATI ZGRAŽANJE ILI GAĐENJE**
- **VJERUJTE IM – DJECA RIJETKO LAŽU O ZLOSTAVLJANJU**
- **DAJTE DJETETU DOZVOLU DA KAŽE KOLIKO JE SPREMNO REĆI. RECITE IM DA STE TU ZA NJIH I OHRABRITE IH U NJIHOVOJ ODLUCI DA OTKRIJU TAJNU**
- **NE OKRIVLJAVAJTE DJECU ZA ONO ŠTO IM SE DOGODILO – RECITE IM DA JE S NJIMA SVE U REDU, ALI DA NIJE U REDU TO ŠTO JE ZLOSTAVLJAC NAPRAVIO**

- **OSVIJESTITE DJETETU POŠTOJANJE RAZLIČITIH OSJEĆAJA VEZANIH ZA ZLOSTAVLJAČA – TO JE OK!**
- **PRIPREMITE IH NA TO DA MORATE PRIJAVITI (NE MORATE U PRVOM RAZGOVORU!)**
- **NEMOJTE OBEĆATI STVARI ZA KOJE NISTE SIGURNI DA ĆETE IH ISPUNITI**
- **OBRATITE SE CZSS, POLICIJI ILI LIJEČNIKU**
- **PONUĐITE DJETETU VRIJEME I MJESTO ZA SLJEDEĆI RAZGOVOR**

SUMNJATE, A DIJETE SE NIJE POVJERILO

- EDUCIRAJTE DJECU O NJIHOVIM PRAVIMA**
- RECITE DJETETU DA VAS BRINE NEKO NJEGOVO PONAŠANJE (AKO IMATE DOBR KONTAKT S DJETETOM)**
- PROVEDITE VRIJEME S DJETETOM I POSTAVLJAJTE MU PITANJA O ZNAČENJU ELEMENATA IZ IGRE, CRTEŽA, SASTAVA...**
- RAZGOVARAJTE S DJETETU BLISKOM OSOBOM**
- POŠALJITE DIJETE NA STRUČNU OBRADU**

RAD S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

- Razotkrivanje je često slučajno
- Imaju poteškoća u apstrahiranju, kategoriziranju, nemaju razvijen koncept priče
- Daju odgovor koji nema veze s pitanjem
- Važno je koristiti jasne rečenice
- Vježbati da prepričaju neki drugi važni događaj
- Provjeriti može li dati odgovor na pitanje: tko, što, kad, gdje, zašto
- Pokazati da ga slušamo i da može pričati

SPECIFIČNOSTI DJECE OSNOVNOŠKOLSKE DOBI

- Imaju razvijen rječnik
- Poznaju osjećaje
- Dvoume se da li se otvoriti ili ne, ispričati ili ne
- Svjesni su da je neko ponašanje pogrešno, ali nisu sigurni tko je kriv pa oklijevaju
- Javlja se osjećaj srama, krivnje i odvratnosti

SPECIFIČNOSTI ADOLESCENATA

- Imaju otpora prema odraslima
- Neće ispričati nešto što ne razumiju
- Izgled nas može zavarati pa komuniciramo s njima kao da su zreliji
- Važno je omogućiti im da biraju osobu kojoj će se otvoriti, osobito njen spol
- Treba im dati osjećaj kontrole nad otvaranjem
- S njima treba biti otvoren potpuno, reći im što se može dogoditi nakon otvaranja (neko vrijeme i gore)
- Treba razumjeti njihovu potrebu da se osjećaju odgovorno i kompetentno (npr. možda neće reći da su bili iskorišteni, već da su pristali na nešto)

Korištenje pomagala – forenzična obrada

Osim različitih vrsta pitanja u intervjuu koristimo:

- Crteže (npr. svoje obitelji, mjesta zlostavljanja, zlostavljača, sebe)
- Anatomske crteže
- Anatomske lutke (lutke sa primarnim i sekundarnim spolnim obilježjima – **oprez:** samo educirani ispitivači!!!!)
- Kuću s lutkama

O tajnama i obećanjima....

- Djeca često traže garanciju da ćete čuvati njihovu tajnu
- Objasnite dobre i loše tajne
- Objasnite uvjete u kojima povjerljivost mora biti prekršena - koje tajne kao stručnjak i odrasla osoba možete čuvati, a koje ne
- Objasnite odgovornost odraslih u pomaganju i zaštiti djece
- Ne obećavati da će sve biti u redu ili stvari za koje niste sigurni da ćete ih ispuniti

Anonimnost

- Važno na djetetu razumljiv način objasniti što znači anonimnost i povjerljivost
- Objasnite uvjete kada netko može saznati za sadržaj vašeg razgovora